

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

**Факультет міжнародних відносин,
політології та соціології
Кафедра політології**

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНИХ СИСТЕМ СИЛАБУС

Ступінь вищої освіти	перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма:	052 «Політологія»
Обсяг	Кількість кредитів: 4 (120 годин)
Мова викладання:	українська
Рік навчання:	1 (перший)
Семестр:	1 (перший)
Дні, час, місце	За розкладом занять: Платформа Zoom, підключитися: https://us05web.zoom.us/j/3973779942?pwd=S3IwbE85MEdCK3JoOFlnb1NydIVxZz09 Ідентифікатор конференції: 397 377 9942 Код доступу: 262976
Викладач	Узун Юлія Вадимівна - д. політ. н., професор кафедри політології
Контактний телефон	067 481 73 16
E-mail	uzun.ulia76@gmail.com
Кафедра	політології
Консультації	За розкладом консультацій викладачів кафедри; У дні проведення практичних, лекційних занять; Онлайн-консультації. Платформа zoom.
Комунікація	очні зустрічі, месенджери та електронна пошта

АНОТАЦІЯ КУРСУ

<p>Місце дисципліни в освітній програмі: Дисципліна включена до переліку основних освітніх компонентів (освітньо-професійної програми (ОПП) для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 052 – «Політологія». Код дисципліни в ОПП «Політологія» – ОК22. Пререквізити: Світова політика Нового та Новітнього часу; Історія України. Політична історія України. Постреквізити: Державне управління та місцеве самоврядування; Взаємодія з органами державної влади; Політика та права людини; Політична модернізація та транзитивні процеси; Політична культура та ідеологія.</p>
<p>Предмет: актуальні питання розвитку теорії та практик конституціоналізму, як практик конституювання норм, стандартів, інститутів, комунікацій, що забезпечують демократичний розвиток політичних систем.</p>
<p>Мета: опанування здобувачами вищої освіти теорії та практик конституціоналізму на основі порівняльного аналізу складних політико-правових систем, що мають позитивну динаміку внутрішнього демократичного розвитку.</p>
<p>Завданнями навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти здатності до аналізу складних політичних систем, в яких принципом та основою розвитку є конституціоналізм; формування здатності до аналізу специфіки класифікації політичних систем на основі інституційного, структурно-функціонального, комунікаційного, та інших методологічних підходів, що складають теоретико-методологічне підґрунтя застосування</p>

комплексного системного підходу до аналізу історії формування, стану функціонування, динаміки розвитку політико-правових систем.

Очікувані результати: РН01. Розуміти теорію та специфіку практик конституціоналізму на основі порівняльного аналізу політичних систем; РН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування теорії формування та конституційного розвитку політичних систем; РН10. Вміти описувати, пояснювати політичні системи та процеси в різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; РН11. Застосовувати напрацювання політичної теорії, методології порівняльних досліджень та комплексу інших методологічних підходів при визначенні специфіки конституювання та конституційного розвитку політичних систем; РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, політичні системи та режими; РН13. Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні. РН14. Застосовувати теорії та методи порівняльної політології, політичних комунікацій, конституційного права у професійній діяльності. РН15. Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати: теорію та специфіку практик конституціоналізму на основі порівняльного аналізу політичних систем; сутність конституціоналізму як політико-правового явища; комплекс науково-теоретичних та теоретико-методологічних підходів щодо теорії політико-правових систем в контексті еволюції конституціоналізму; методологічні засади дослідження політичних систем; переваги та особливості застосування компаративного аналізу при дослідженні політичних систем в контексті розвитку конституціоналізму; значення теоретико-методологічної основи для аналізу практик конструювання політичних систем; особливості розвитку крос-культурного і порівняльного аналіз сучасних типів і різновидів конституціоналізму; категоріально – понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки в контексті дослідження практик конституціоналізму – як практик конституювання, конструювання та функціонування політичних систем; особливості конституювання політико-правових систем, використовуючи компаративний аналіз; особливості та структурні елементи конституціоналізму окремих країн; систему уявлень про конституціоналізм як принцип конструювання, організації та фіксації складних політико-правових систем, і як систему, що реалізує конституційні політико-правові відносини; тенденції розвитку сучасного конституціоналізму;

вміти: застосовувати знання теоретико-методологічних основ політологічного аналізу в процесі порівняння конституційного розвитку політичних систем; описувати, пояснювати політичні процеси та системи в історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах, застосовуючи компаративний аналіз правових систем та еволюції конституціоналізму в конкретній системі; застосовувати інструментарій політичної теорії, методології порівняльних досліджень та комплексу інших методологічних підходів при визначенні специфіки конституювання та конституційного розвитку політичних систем; використовувати категоріально-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки; аналізувати структурно-функціональні складові політичної системи, взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку акторів у різних умовах функціонування політичних систем з огляду на систему політико-правової фіксації функцій, статусу в системі; аналізувати дизайн складних політичних (детериторіалізованих) та територіально-політичних систем, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політико-правового аналізу.

ОПИС КУРСУ

Форми навчання:	1) лекційні заняття (24 год.); 2) практичні заняття (24 год.); 3) самостійна робота студентів (72 годин). Включає: [1] – підготовку до практичних занять; [2] – опрацювання лекційного матеріалу; [3] – опрацювання літератури; підготовка конспекту за питаннями сам.роботи; [4] – виконання індивідуального навчально-дослідного завдання. 4) індивідуальні консультації.
Методи навчання	1) словесний та наочний (публічні доповіді та демонстрація презентацій); 2) практичний (виконання практичних завдань; робота із веб-сайтами організацій; підготовка і здійснення доповідей перед аудиторією; опрацювання матеріалу шляхом підготовки презентації; тестові вправи); 3) інтерактивний (колективне та індивідуальне опрацювання завдань під час лекційних, практичних занять з використанням дискурсивних практик, виконання ІНДЗ, презентація ІНДЗ та інших результатів сам. роботи).

Зміст навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1: Теоретико-методологічні основи конституювання політичних систем

ТЕМА 1. Конституціоналізм: теоретико-методологічні основи визначення, Джерела, сучасні тенденції розвитку Конституціоналізм як ідеологія та принцип демократичних політико-правових систем. Розвиток політичних систем та конституціоналізму. Критерії класифікація конституцій. Праворозуміння та правові сім'ї: вплив на розвиток політичних систем. Сучасні конституційні моделі та тенденції політико-правового розвитку. Місце конституційного права в національних правових системах. Відносини державного та конституційного права. Сутність держави як конституційного інституту. Рівні конституціоналізму. Концепції суверенітету.

ТЕМА 2. Політико-правові системи: конституювання та конституціоналізм. Розвиток теоретико-методологічної основи аналізу політичних систем. Складні політико-правові системи: структура, чинники розвитку та стабілізації. Авторські класифікації політичних систем. Актуальні критерії компаративного аналізу політичних систем. Основи конституювання складних політичних систем сучасного типу.

ТЕМА 3. Конституціоналізм та форми народовладдя. Влада та владовідносини. Джерела, функції, види влади. Структура владовідносин. Еволюція суб'єкту суверенітету. Сутність та конституційні основи народовладдя. Місце держави в політичній системі суспільства. Місце права в політичній системі суспільства. Механізми репрезентації інтересів в політичній системі. Інститути прямої та представницької демократичної участі.

Змістовний модуль 2: Практики конституювання політичних систем: інституційний та структурно-функціональний аналіз

ТЕМА 4. Представницька влада: парламентаризм та представницькі органи місцевого самоврядування. Інститут парламентаризму в конституційному механізмі реалізації державної влади та втіленні принципу розподілу повноважень. Формування парламента: виборчі системи та забезпечення інклюзивності. Критерії порівняльного аналізу парламентських інститутів. Парламентське право, процедури, регламент, контроль, відповідальність. Статус та відповідальність депутата: порівняльний аналіз парламентських систем. Місцеві органи представницької влади: порядок формування, склад, повноваження (порівняльний аналіз систем представництва).

ТЕМА 5. Сучасні моделі інституту голови держави. Місце, роль та функції голови держави в системі влади. Конституціоналізм та його вплив на розвиток інституту голови держави. Форми правління та інститут голови держави. Інститут монархії в сучасному світі. Інститут президента.

Інститут «колективного президента» в політичних системах. Порядок заміщення посади голови держави та припинення його повноважень. Відповідальність голови держави. Порівняльний аналіз інституту голови держави в країнах світу. Неформальні деструктивні політичні практики в системах функціонування вищого персоналізованого керівництва. Трайбалізм та неотрайбалізм. Непотизм та фаворитизм. Патримоніалізм та неопатримоніалізм. Клієнтелізм.

ТЕМА 6. Урядування в політичній системі. Уряд: конституційний статус. Історичні основи формування інституту виконавчої влади. Виконавча гілка влади: значення в системі урядування, функції, склад, взаємодія з іншими гілками влади. Уряд в системі органів державної влади. Вплив форми правління та систему урядування. Типи урядів. Порядок формування та структура уряду. Уряди та їх територіальні представництва. Відповідальність уряду та урядовців. Урядові нормативно-правові акти.

ТЕМА 7. Судова влада. Механізми захисту верховенства права в політичній системі. Верховенство права та конституціоналізм. Зміст «права на судовий захист» та його вплив на розвиток політичних систем. Судові системи: виникнення, типологія, ознаки, принципи та стандарти побудови. Особливості розвитку судових систем в країнах Європи: організація, моніторинг судових процесів, ефективності правосуддя. Моделі правосуддя міждержавних інтеграційних об'єднань. Юридична сила рішень міжнародних судових інститутів.

Змістовний модуль 3: Практики конституювання політичних систем: комунікативний та девелопменталістський аналіз

ТЕМА 8. Місцеве управління VS місцеве самоврядування. Конституційні стандарти територіальної політики. Складні територіально-політичні системи. Багаторівневе управління та багаторівневе врядування. Місцеве самоврядування та локальне управління. Історичні та сучасні моделі реалізації «муніципального» права. Конституційні моделі врегулювання муніципального права. Контроль центральної влади над діяльністю органів місцевого самоврядування. Громадська участь в реалізації публічної влади та управління.

ТЕМА 9. Сучасні моделі конституційного регулювання прав і свобод людини. Девелопменталістський аналіз політичних систем. Громадська участь та розвиток політичної системи. Права людини та громадянина в історії розвитку політико-правових систем. Тлумачення природи прав людини та громадянина. Покоління прав людини. Конституційний статус людини та громадянина: поняття та форми регламентації. Інститут громадянства. Множинне громадянство, безгромадянство. Сучасні моделі регламентації. Гарантії прав людини і основоположних свобод.

ТЕМА 10. Дистрибутивність політичних систем. Символічний розподіл влади: «надання», «визнання», «залучення». Теорії рентоорієнтованої політичної поведінки. Конституціоналізм та реалізація принципу дистрибутивності: чинники стабілізації політичної системи. Соціальна держава: принципи організації дистрибутивної політики держав. Проблеми легітимації політичних систем. Антисистемна поведінка та антисистеми. «Статична» та «динамічна» Конституції. Конституційний процес як інструмент зміни політичних інститутів. Значення політичної культури та комунікації для розвитку політичної системи. Інформаційна та ідеологічна політика.

Перелік основної рекомендованої літератури

1. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
2. Романюк А. С., Литвин В. С. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Вишеградської групи та інших країн Центрально-Східної Європи : монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2016. 548 с.
3. Савчин М. Порівняльне конституційне право: посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 328 с.
4. Савчин М. Сучасні тенденції конституціоналізму в контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Ужгород: РІК-У, 2018. 440 с.
5. Балан С., Конончук С. Напівпрезидентський режим: можливості конституційної демократизації. Київ: Лікей, 2012. 40 с.

6. Бялоблочкий З. Стабільність та ефективність урядів у політичних системах країн Східної Європи : Монографія. – Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 239 с.
7. Закоморна К. О. Державне (конституційне) право зарубіжних країн (навчальні матеріали та схеми): посіб. для підготов. до іспитів. Х.: Право, 2016. 280 с.
8. Європеїзація Центральної та Східної Європи / упор. Франк Шіммельфенніг, Ульріх Зедельмаєр ; пер. О. Сидорчука, М. Смутка, Ю. Романишина. К. : Юніверс, 2010. 284 с
9. Лендбел М. Місцева демократія у країнах Центральної і Східної Європи. Ужгород: Мистецька лінія, 2011. 688 с.
10. Лук'янов Д. Релігійні правові системи в сучасному світі. Х.: Право, 2015. 352 с.
11. Мацієвський Ю. В. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991–2014): монографія. Чернівці: Книги – XXI, 2016. 552 с.
12. Назаров І. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння. Х.: ФІНН, 2011. 432 с.
13. Стойко О.М. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах: монографія. Київ: Логос, 2016. С. 80-130.
14. Узун Ю. В. Привласнення простору: організація взаємодії в складних політичних системах : монографія. Одеса: Феникс, 2021. 378 с.

Оцінювання

Результати навчання оцінюються за 100-бальною системою. За результатами оцінювання змістового модуля здобувачам виставляються бали. Під час викладання лекційного матеріалу лектор може здійснювати контрольні опитування здобувачів. Так, засоби діагностики якості вищої освіти *включають в себе*:

Поточний контроль: усний контроль: індивідуальне і фронтальне опитування, бесіда, захист рефератів, доповідь, оцінювання доповідей; письмовий контроль: оцінювання якості виконання самостійної роботи за темами;

Періодичний контроль: тестовий контроль: оцінювання контрольних робіт за змістовими модулями (тестування).

Підсумковий контроль: ІСПИТ. На іспит виносяться вузлові питання, що потребують творчої відповіді та вміння синтезувати отримані знання.

Критерії оцінювання

Вид роботи	Кількість балів
Поточний контроль:	
Опитування за питаннями відповідної теми на практичному занятті, участь здобувачів вищої освіти в обговоренні проблемних питань	від 0 до 5
Виконання ІНДЗ за однією із запропонованих тем (доповідь та демонстрація презентації)	від 0 до 5
Періодичний контроль:	
Контрольна робота за змістовими модулями у формі тестування	від 0 до 10

Опитування на занятті, участь в обговоренні проблемних питань	0	Здобувач є лише спостерігачем на практичному занятті; не виступає і не задає питань; дає неправильні відповіді на запитання, демонструє незадовільне знання понятійного апарату і джерел.
	1-3	Здобувач іноді бере участь в практичному занятті; іноді виступає; допускає помилки, відповідаючи на питання; пасивно працює на практичних заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і джерел.
	4-5	Здобувач бере активну участь у практичному занятті, в обговоренні проблемних питань, користується додатковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; здатний публічно представити матеріал.

Виконання рефератів; доповідь та демонстрація презентації	0	Не зараховуються реферати (доповіді) та презентації, виконані не самостійно або запозичені з мережі Інтернет.
	2	Доповідь та презентація самостійними, але актуальність не опрацьована, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал є формальним, висновки не конкретизовані (відсутні), тема не розкрита.
	3	Доповідь та презентація самостійні, оформлення відповідає вимогам із порушеннями, актуальність опрацьована, теоретичний аналіз містить неточності, але здобувач за допомогою викладача виправляється, висновки формальні, але тема цілком розкрита із незначними прогалинами.
	4	Доповідь та презентація самостійні, актуальність теми опрацьована із зазначенням невіршених раніше аспектів, теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач без допомоги викладача пояснює матеріал, висновки самостійні, але не оригінальні, тема формально розкрита, містить посилання на джерела.
	5	Доповідь та презентація самостійні, актуальність розкрита із зазначенням невіршених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет, гіпотеза, історико-теоретичний аналіз ґрунтовний, здобувач вільно презентує оригінальний матеріал; зміст презентації не перевантажений слайдами з текстовим матеріалом; у висновку – самостійні судження, підкріплені доказами; є посилання на джерела.
Контр. робота за модулями	0	Відповідь на запитання неправильна.
	10	Три модульних контрольних, які оцінюються від 0 до 10 балів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90 – 100	A	Зараховано
85 – 89	B	
75 – 84	C	
70 – 74	D	
60 – 69	E	
35 – 59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів

Поточний та періодичний контроль										Підсумковий Контроль	Сума балів	
Змістовний модуль 1			Змістовний модуль 2				Змістовний модуль 3			загалом	Іспит 10	100
T 1	T 2	T 3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	90		
10	10	5	5	5	5	5	5	5	5			
Контр. робота за з/модулем (10 балів)			Контр. робота за з/модулем (10 балів)				Контр. робота за з/модулем (10 балів)					

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ.

форми	методи контролю	строки виконання завдань
Підготовка доповіді	Публічна доповідь	Студент виконує передбачену самостійну роботу за кожною темою практичного заняття, формує конспект виконання самостійної роботи, демонструє наявність
Підготовка мультимедійної презентації	Аудиторна демонстрація презентації	

Складання реферату	реферат	конспекту з виконаними завданнями на практичних заняттях (поточний контроль). Студент обирає тему ІНДЗ (індивідуального науково-дослідного завдання), актуального для конкретного практичного заняття, готує доповідь та мультимедійну презентацію за цією темою на конкретну дату практичного аудиторного заняття. Студент отримує консультацію викладача.
Аналіз літератури, формування конспекту виконання самостійної роботи	конспект	

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, виконання і здача яких здійснюється з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання заліку можливе із дозволу деканату за наявності поважних причин або за письмовою заявою (апеляцією) здобувача до декана.
Політика щодо академічної доброчесності:	Здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, згідно Кодексу академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І. І. Мечникова URL: http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-dobrochesnost.pdf . У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності, робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. Викладач залишає за собою право змінити тему завдання.
Політика щодо відвідування та запізень:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (воєнний стан, епідемії, хвороба здобувача, стажування за академічною мобільністю та ін.) навчання може відбуватись дистанційно в онлайн формі за графіком, погодженим із викладачем. У разі відсутності здобувача вищої освіти на практичному занятті, він зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в позааудиторний час (час консультацій викладача) або відпрацювати це заняття шляхом написання реферату на тему, погоджену з викладачем. Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах.
Мобільні пристрої	Дозволяється використання мобільних пристроїв на практичних заняттях за необхідності групової роботи у спеціальних Додатках.
Поведінка в аудиторії:	Здобувачі беруть активну участь у заняттях: опитуваннях, дискусіях, під час практичних занять. Виконують навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми. Здобувачі повинні дотримуватимуться правил поведінки в аудиторії на засадах партнерських стосунків, взаємоповаги, взаємопідтримки та взаємодопомоги.